

ga življenja in imaginarnost pravljичne podstati. Ali kot je v spremni besedi zapisal Marko Kravos: »Prav tako je za še živo domače govorjeno literaturo naravno, da se v prastare in univerzalne pripovedne vzorce vriva nešteto vsakdanjih realističnih drobcev, ki veliko povedo o življenjskih razmerah (*Krivopete*, *Pepelnati štruklji*), o geografskih značilnostih krajev, o zgodovinskem spominu, ali o tem, kaj se je nosilo v mesto na prodaj in kaj tam kupovalo (*Grnav*, *grnav*) pa o krajevnih starih navedah in vražah (*Zlodej s Stare gore*).« Še beseda, dve o avtorici originalnih zapisov: pripada mladi, morda manj obremenjeni generaciji beneških Slovencev (rojena v petdesetih letih v Sarženti pri Špetru), ki se zaveda hkrati svojih korenin a tudi nujnosti prenosa teh korenin v moderno življenje. Zdi se, da je zbiranje prav-

ljic, njihovo zapisovanje in s tem iztrganje pozabi in izgubi dejanje, ki nakazuje novo poglavje v literaturi beneških Slovencev (morda ga, po svoje odpira tudi knjiga Renata Quaglie *Baside — Besede*, avtorja, ki je prejel nagrado Prešernovega sklada za leto 1986 in ki črpa v mnogočem prav iz ljudske, pravljичne ustvarjalnosti). *Pravce iz Benečije* so izjemno pomembna knjiga, knjiga, ki zaokroža zavest o nas samih, o narodu in o skupnosti, tako tragično ločeni na štiri države. Knjigo je ilustriral leta 1956 v Špetru rojeni Alessio Petricig, diplomant filozofske fakultete v Vidmu; svoje ilustrativno znanje je pridobil predvsem pri očetu, likovnem učitelju. Njegove dramatične ilustracije zaokrožajo podobo knjige, h kateri se bo treba še vračati.

Denis Poniž

TRI KNJIŽNE NOVOSTI V KURIRČKOVI KNJIŽNICI

V Kurirčkovi knjižnici, ki jo pri Založbi Borec domiselno ureja Janez Kajzer, so z letnico 1985 izšle tri nove knjige s številkami 85, 86 in 87. To so: povest Aleksandra Marodića *Deček iz zaboja*, kratke šaljive zgodbe Miha Mateta *Kurja vojska* in literarizirana pripoved o začetnikih letalstva na Slovenskem Sandija Sitarja *Brata Rusjan*, sodi in letala. Navedena dela sestavljajo smiselno celoto: prvo se vrača v vojni čas, drugo se zaustavi v povojnem obdobju, kar pa ni kdove kako pomembno, saj je vsebinsko in sporočilno povsem živo in naperjeno v naš čas, tretje pa skuša ohraniti spomin

na dosežke v razvoju tehnike. Kar zadeva vzgojnost, za katero pa ni mogoče reči, da bi bila zunaj vsebinske zasnovanosti oziroma vsiljivo dodana, so poglavitnega pomena: ustvarjalno delo, človekova volja, osebna moč, vztrajnost, zaupanje v prihodnost in življenjski optimizem.

Aleksander Marodić je pisec radijskih iger, televizijskih nadaljevanj in mladinskih povesti. Delo *Deček iz zaboja* je grajeno tako, da nekoliko spominja na notranje zakonitosti odrskih predstav, odlikujeta ga razgibanost in napetost. Dogajanje je zasnovano skupinsko, kar pome-

ni, da so v ospredju različni dejavniki in splet okoliščin, medtem ko je Miško samo oseba, okoli katere se vse odigrava, ne pa dejavni junak v pravem pomenu besede. Pobudo prevzame skupina pogumnih dečkov — na splošno so v knjigi moški tisti, ki ukrepajo, ženske pa so bolj v ozadju in so jim dodeljene stranske vloge. Ženski princip naj bi dajal toplino in varnost, medtem ko naj bi moški izvajal pomembne naloge in odločno ukrepal. Mnogo sodobnih mladinskih del skuša preseči ta zastareli fraumovski model.

V povesti *Deček iz zaboja* se pisatelj vrača v čas, ki nas je usodno zaznamoval. Ohrani spominsko podobo vsakodnevnih nevarnosti (nenehno so prežale na ljudi) in nasilja, zapisuje besede aktivistov na eni strani ter sovražnikov in domačih izdajalcev na drugi strani. Dvojnost se v delu smiselno prepleta in ne povzroča, da bi se pretrgala rdeča nit pripovedi. Resnice o času so dokaj neprizanesljive, vendar najbrž ne bi našli zanesljivega odgovora na vprašanje, koliko je otroku treba prikrihati. Slovenska publicistka Alenka Puhar primerja razmerje med oblastjo in podrejenimi ljudmi z odnosom med starši in otroki; tisti, ki so zgoraj, lahko samovoljno presojujejo, katere informacije so primerne za one tam spodaj. Lahko bi namreč načele otroško neobremenjenost. Seveda je povsem drugo vprašanje, ali oblast sme takšno nedolžnost pripisovati »svojemu ljudstvu«. Mnogi, žal, prisegajo nanjo. Pesnik in urednik Niko Grafenauer sodi, da moramo otroku zagotoviti varnost in mu ponuditi zatočišče.

Marodičeva povest se srečno konča: svoboda in mir sta izhod za položaj, ki je bil videti brezupen.

Miha Matè se je kot pisec vrste književnih del slovenskim mladim bralcem že priljubil. Njegova nova

knjiga, ki ji je dal naslov *Kurja vojaska*, se tudi tokrat odlikuje z vsem tistim, s čimer se je pisatelj že doslej približal otrokom. Knjiga je sestavljena iz kratkih zgodb, v katerih so dejavne iste osebe, ki preživljajo čas od pozne jeseni do konca zimskih počitnic. Dogajanje je postavljeno v povojni čas, kar je mogoče razbrati iz načrtovanja petletke, vendar, kot smo zapisali, to ni bistveno, kajti v ospredju je kolektivno življenje vaščanov — tako otrok kot tudi odraslih; dejansko se ves čas nekaj dogaja — ludizem in avanturizem sta pisateljevi načrtni naravnosti. Nikoli ne gre hudo zares, veliko poglavij se konča s smehom. Otroci enkrat lovijo kokoši, da bi jih odrasli lahko cepili (seveda so tako bistrourni, da znajo poskrbeti za ustrezno plačilo »v naturalijah« — jajcih), spet drugič priredijo smučarsko tekmovanje ali pa strašijo deklice, skratka, vsi dogodki so zelo dinamični, polni radoživosti in šegavosti. Humornost in lahkotnost sta piščevi odliki. Poudariti velja, da ima skoraj vsaka zgodba poanto. Miha Matè nam sporoča, da si v življenju nikoli ni treba pretirano beliti glave, pa če so v prvem hipu videti dogodki še tako zastrašujoči. Poglej jih z vesele strani in tedaj se bodo zdeli kar znosni ter celo smešni.

Avtor ohranja pristno ljudsko šegavost; uporablja sočne in robate izraze, ki so kot nalašč za to, kar nam želi povedati.

Sandi Sitar je pisec poljudnoznanstvene knjižice *Brata Rusjan, sodi in letala* (tudi on ni neznan med mladimi bralci). Da je delo poljudnoznanstveno, je samo približna oznaka, kajti avtor se ne loteva podrobnejšega prikaza tehničnih domislic v zvezi z izdelovanjem prvih letal na Slovenskem, ampak so zanj pomembnejši človekovo hotenje po odkrivanju in izdelovanju nečesa no-

vega, želja po napredku, vztrajnost in neomajno prepričanje, da je tisto, kar ustvarjalec zmore, pravzaprav neomejeno. Neuspehi inčasne težave so kvečjemu spodbuda za to, da človek išče novih in drugačnih rešitev. V letu, ko praznujemo stoto obletnico rojstva Edvarda Rusjana, ki je leta 1909 prvič letel z letalom (izdelal ga je skupaj z bratom Jožetom), bo Sitarjeva knjiga gotovo še posebej zanimiva.

Velikokrat je bilo že zapisano, da imamo Slovenci vrsto dobrih ilustratorjev. Tudi knjige, ki smo jih

predstavili, so domiselno opremljene in ilustrirane. Marodićevo povest je likovno obogatila Jelka Godec, Matetove zgodbe Marjanca Jemec-Božič, Sitarjevo delo pa Matjaž Schmidt. Vsi trije umetniki so enakovredni soustvarjalci književnih del — njihova likovna govorica je prepričljiva in privlačna.

Zaradi vsega, kar smo zapisali in zaznamovali kot kakovost, bodo po navedenih knjižnih novostih otroci gotovo radi posegali.

Marija Švajncer

PET NOVOSTI IZ KNJIŽNICE SINJEGA GALEBA

V skrbi za širjenje obzorja mladih bralcev, kar je tudi temeljna usmeritev zbirke Sinji galeb, je Mladinska knjiga izdala v letu 1985 pet zanimivih mladinskih del, eno izvirno, slovensko, štiri iz zakladnice tuje mladinske književnosti.

Pravljico pisatelja Marjana Rožanca loči od prve objave dobro četrstoletje, vendar ji čas ni odvzel pravičesar. Nasprotno, potrdil jo je kot izjemno pretanjeno, samosvoje in občutljivo prozno tkivo, ki scela zajame vase pozornega bralca. Besedilo je pravzaprav vstop v pisateljevo življenje, z njim se prične njegov avtobiografski opus, zato je tudi pomembno za dojetje vsega kasnejšega, kar je snovalo in oblikovalo pisatelja in človeka Marjana Rožanca.

Pripoved je postavljena v obdobje tik pred pričetkom druge svetovne vojne in prvih časov v njej, v okolje predmestne Ljubljane, Most, Zelene

jame, v življenje ostrih robov, okleščenih čustev, neprizanesljivih odnosov, v katerih se je deček prisiljen znajti, kakor se zna in more, prepuščen sebi, svojemu lastnemu odkrivanju resnic o življenju, ljudeh, pravih in zakonih, ki vladajo v tej kruti, tuji, mrzli okolici, v katero je bil postavljen. Vsak dan je zanj nova, še trša šola, je nepravilnost, preizkušnja, s pomočjo katere mu je omogočeno preživetje. Realnost ne pozna čudežnosti, srečnih koncev, neverjetnih naključij, prijaznih, dobrih vil, ne prinaša čarovnih predmetov, s katerimi si pričarash odrešitev in rešitev. Kraji, v katerih potekajo ure enajstletnika, ne poznajo, ne priznavajo, ne razkazujejo čustev, čeprav jih je mogoče zaznati pod hrapavo površino značajev, sklesanih po svoje, brez klišejev. Le uporno prebijanje navzgor, do širših razgledov, navzlic revščini, neprijaznim okoliščinam, nerazumevanju, poniže-